

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

HOÀNG THỊ NGÂN

**NGHIÊN CỨU MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM DỊCH TỄ BỆNH SÁN
LÁ GAN TRÂU, BÒ (FASCIOSIS) TẠI TỈNH BẮC KẠN
VÀ ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP PHÒNG CHỐNG HIỆU QUẢ**

Chuyên ngành: Thú y

Mã số: 62.64.01.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Lan

THÁI NGUYÊN - 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi và NCS. Phạm Diệu Thuý, dưới sự hướng dẫn của *PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Lan*. Số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn là hoàn toàn trung thực, khách quan và chưa từng được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

Tôi xin cam đoan các trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc và mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đều được cảm ơn.

Thái Nguyên, tháng 10 năm 2012

Tác giả

Hoàng Thị Ngân

LỜI CẢM ƠN

Sau hai năm học tập và nghiên cứu tại trường và tại địa phương, đến nay tôi đã hoàn thành bản luận văn này. Qua đây tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới Ban Giám hiệu Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, Ban Chủ nhiệm Khoa Chăn nuôi thú y, các thầy cô giáo đã tận tình dìu dắt tôi trong suốt thời gian học tập và nghiên cứu tại Trường.

Đặc biệt, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới cô giáo **PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Lan**, người đã trực tiếp hướng dẫn và giúp đỡ tôi hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể lãnh đạo và nhân viên Chi cục thú y tỉnh Bắc Kạn, Trạm thú y huyện Chợ Mới, Trạm thú y huyện Bạch Thông, Trạm thú y huyện Ngân Sơn, lãnh đạo chính quyền và nhân dân các xã nơi tôi thực hiện nghiên cứu đề tài luận văn, đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong thời gian tôi thực hiện nghiên cứu tại địa phương.

Cuối cùng tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu.

Thái Nguyên, tháng 10 năm 2012

Học viên

Hoàng Thị Ngân

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các cụm từ viết tắt.....	vii
Danh mục các bảng	viii
Danh mục các hình.....	ix
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn của đề tài	2
2.1. Ý nghĩa khoa học	2
2.2. Ý nghĩa thực tiễn.....	2
3. Những đóng góp mới của đề tài.....	3
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở khoa học của đề tài	4
1.1.1. Vị trí của sán lá Fasciola trong hệ thống phân loại động vật học	4
1.1.2. Đặc điểm hình thái của sán lá Fasciola.....	4
1.1.3. Vòng đời của sán lá Fasciola	5
1.1.4. Đặc điểm dịch tễ bệnh sán lá Fasciola	9
1.1.5. Bệnh lý và lâm sàng bệnh sán lá gan ở trâu, bò.....	14
1.1.6. Chẩn đoán bệnh do sán lá Fasciola gây ra	19
1.1.7. Phòng và trị bệnh	20
1.2. Tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước	23
1.2.1. Tình hình nghiên cứu trong nước.....	23
1.2.2. Tình hình nghiên cứu ở nước ngoài	25

CHƯƠNG 2: ĐỐI TƯỢNG, VẬT LIỆU, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	28
2.1. Đối tượng, thời gian, địa điểm nghiên cứu	28
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	29
2.2.1. Thực trạng chăn nuôi trâu, bò, công tác phòng chống bệnh ký sinh trùng nói chung và bệnh sán lá gan nói riêng ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn... 29	
2.2.2. Xác định loài sán lá gan ký sinh ở trâu, bò ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn 29	
2.2.3. Đặc điểm dịch tễ bệnh sán lá gan trâu, bò ở Bắc Kạn	29
2.2.3.1. Tình hình nhiễm sán lá gan ở trâu và bò.....	29
2.2.3.2. Nghiên cứu sự ô nhiễm trứng sán lá gan ở ngoại cảnh và tỷ lệ nhiễm ấu trùng sán lá gan trong ký chủ trung gian.....	29
2.2.4. Nghiên cứu biện pháp phòng chống bệnh sán lá gan cho trâu, bò ở 3 huyện, tỉnh Bắc Kạn.....	29
2.2.4.1. Xác định thuốc tẩy sán lá gan có hiệu lực cao và an toàn	29
2.2.4.2. Đề xuất quy trình phòng trị bệnh sán lá gan cho trâu, bò tại Bắc Kạn phù hợp và hiệu quả	30
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	30
2.3.1. Phương pháp điều tra tình hình chăn nuôi và phòng chống bệnh ký sinh trùng nói chung, bệnh sán lá gan nói riêng cho trâu, bò ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn.....	30
2.3.2. Phương pháp nghiên cứu một số đặc điểm dịch tễ bệnh sán lá gan trâu, bò ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn	30
2.3.2.1. Quy định những yếu tố cần xác định liên quan đến tình hình nhiễm sán lá gan trâu, bò.....	30
2.3.2.2. Sơ đồ bố trí thu thập mẫu.....	30
2.3.2.3. Phương pháp xác định tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan.....	31
2.3.3. Phương pháp nghiên cứu trứng sán lá gan ở ngoại cảnh và ấu trùng trong ký chủ trung gian	32

2.3.3.1. Phương pháp nghiên cứu sự ô nhiễm trứng sán lá gan ở khu vực bãi chăn thả.	32
2.3.3.2. Phương pháp xác định loài ốc nước ngọt – ký chủ trung gian của sán lá gan <i>Fasciola</i> spp	32
2.3.3.3. Phương pháp xác định tỷ lệ nhiễm ấu trùng sán lá gan của ốc nước ngọt	33
2.3.3.4. Phương pháp xác định tỷ lệ mẫu cỏ thủy sinh nhiễm <i>Adolescaria</i>	33
2.3.4. Nghiên cứu biện pháp phòng chống bệnh sán lá gan cho trâu, bò ở tỉnh Bắc Kạn.....	33
2.3.4.1. Xác định thuốc tẩy sán lá gan có hiệu lực cao	33
2.3.4.2. Thử nghiệm biện pháp phòng trị bệnh sán lá gan cho trâu, bò tại 3 huyện thuộc tỉnh Bắc Kạn	34
2.4. Phương pháp xử lý số liệu.....	34
CHƯƠNG 3: DỰ KIẾN KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	35
3.1. Điều tra thực trạng chăn nuôi và phòng chống bệnh giun, sán cho trâu, bò ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn	35
3.2. Xác định loài sán lá gan ký sinh ở trâu, bò của 3 huyện thuộc tỉnh Bắc Kạn.....	37
3.2. 1. Kết quả mổ khám trâu, bò và thu thập sán lá <i>Fasciola</i>	38
3.2.2. Kết quả xác định loài sán lá gan	38
3.3. Nghiên cứu tình hình nhiễm sán lá gan trâu, bò ở tỉnh Bắc Kạn.....	39
3.3.1. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan ở 3 huyện	40
3.3.2. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tuổi trâu, bò.....	45
3.3.3. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan trâu, bò theo mùa vụ	49
3.3.4. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tính biệt	51
3.4. Nghiên cứu về sự ô nhiễm trứng và ấu trùng sán lá gan ở ngoại cảnh và trong ký chủ trung gian	53
3.4.1. Sự ô nhiễm trứng sán lá gan ở bãi chăn thả trâu, bò	53
3.4.2. Sự phân bố của 2 loài ốc nước ngọt – ký chủ trung gian của sán lá gan.	55

3.4.3. Tỷ lệ nhiễm ấu trùng sán lá gan của ốc nước ngọt	56
3.4.4. Tỷ lệ mẫu cỏ thủy sinh nhiễm <i>Adolescaria</i>	58
3.5. Nghiên cứu tác dụng tẩy sán lá gan của một số loại thuốc	59
3.5.1. Xác định tác dụng tẩy sán lá gan của một số thuốc đã sử dụng nhiều năm qua	59
3.5.2. Thử nghiệm hiệu lực và độ an toàn của thuốc Bio - Alben tẩy sán lá gan cho trâu, bò.....	61
3.6. Đề xuất quy trình phòng chống bệnh sán lá gan cho trâu, bò ở tỉnh Bắc Kạn....	65
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ.....	66
1. Kết luận	66
2. Đề nghị	66
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	68

DANH MỤC CÁC CỤM TỪ VIẾT TẮT

cs	: Cộng sự
F.	: <i>Fasciola</i>
g	: Gam
L.	: <i>Lymnaea</i>
mm	: Milimet
n	: Dung lượng mẫu
NXB	: Nhà xuất bản
pp	: Page
SLG	: Sán lá gan
tr	: Trang
TT	: Thẻ trọng
%	: Tỷ lệ phần trăm

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Thực trạng chăn nuôi và phòng chống bệnh ký sinh trùng cho trâu, bò ở 3 huyện của tỉnh Bắc Kạn.....	35
Bảng 3.2. Kết quả mổ khám trâu, bò và thu thập sán lá Fasciola.....	38
Bảng 3.3. Kết quả định loài sán lá gan ký sinh ở trâu, bò nuôi tại 3 huyện, tỉnh Bắc Kạn.....	39
Bảng 3.4. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan ở trâu nuôi tại 3 huyện.....	40
Bảng 3.5. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan ở bò nuôi tại 3 huyện.....	42
Bảng 3.6. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tuổi trâu.....	45
Bảng 3.7. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tuổi bò.....	47
Bảng 3.8. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo mùa vụ ở trâu.....	49
Bảng 3.9. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo mùa vụ ở bò.....	50
Bảng 3.10. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tính biệt ở trâu	52
Bảng 3.11. Tỷ lệ và cường độ nhiễm sán lá gan theo tính biệt ở bò.....	52
Bảng 3.12. Sự ô nhiễm trứng sán lá gan ở khu vực bãi chăn thả trâu, bò	54
Bảng 3.13. Kết quả định loài và sự phân bố loài ốc – ký chủ trung gian của sán <i>Fasciola</i> ở 3 huyện	55
Bảng 3.14. Tỷ lệ nhiễm ấu trùng sán lá gan của ốc nước ngọt.....	56
Bảng 3.15. Tỷ lệ mẫu cỏ thủy sinh nhiễm <i>Adolescaria</i>	58
Bảng 3.16. Xác định hiệu lực của một số thuốc tẩy sán lá gan đã sử dụng nhiều năm trên trâu	59
Bảng 3.17. Xác định hiệu lực của một số thuốc tẩy sán lá gan đã sử dụng nhiều năm trên bò.....	60
Bảng 3.18. Hiệu lực tẩy sán lá gan của Bio – Alben trên trâu thí nghiệm ...	62
Bảng 3.19. Hiệu lực tẩy sán lá gan của thuốc Bio - Alben trên bò thí nghiệm	62
Bảng 3.20. Hiệu lực của thuốc Bio – Alben tẩy sán lá gan cho trâu trên thực địa. 63	
Bảng 3.21. Hiệu lực của thuốc Bio – Alben tẩy sán lá gan cho bò trên thực địa... 64	

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ VÀ ĐỒ THỊ

Hình 3.1. Biểu đồ về tỷ lệ nhiễm sán lá gan ở trâu nuôi tại 3 huyện.....	41
Hình 3.2. Biểu đồ cường độ nhiễm sán lá gan ở trâu nuôi tại 3 huyện.....	41
Hình 3.3. Biểu đồ tỷ lệ nhiễm sán lá gan ở bò nuôi tại 3 huyện.....	43
Hình 3.4. Biểu đồ cường độ nhiễm sán lá gan ở bò nuôi tại 3 huyện.....	44
Hình 3.5. Đồ thị về tỷ lệ nhiễm sán lá gan theo tuổi trâu	46
Hình 3.6. Đồ thị về tỷ lệ nhiễm sán lá gan theo tuổi bò.....	48
Hình 3.7. Biểu đồ tỷ lệ nhiễm sán lá gan theo mùa vụ ở trâu.....	49
Hình 3.8. Biểu đồ tỷ lệ nhiễm sán lá gan theo mùa vụ ở bò	50